

Aanwezig vandaag : 45 Freinetwerkers. Applaus. We namen niet de tijd om alle nieuwe gezichten voor te stellen. Sorry daarvoor. Maar we zijn daarom niet minder blij dat jullie met zovelen de weg vonden naar onze beweging. We zien jullie graag de volgende keer terug.

inleiding

- De kring is geen banale werkvorm, niet zomaar wat praten, geen gebabbel. Het is een belangrijke activiteit, kinderen wordt de ruimte geboden om eigen ervaringen in te brengen. Eén van de hoofdbrokken van onze pedagogie. De kring past heel zeker in het natuurlijk leren en is bron voor heel wat werk, inhouden en activiteiten.
- De techniek is niet altijd evident om de kring te verantwoorden naar inspectie en naar de ouders. De leerstof wordt immers niet op klassiek didactische wijze behandeld, gaande van eenvoudig naar complex. Ouders of inspectie ervaren het soms als tijdverlies, als een 'lossere' werkvorm die grondig werken onmogelijk maakt. Het lijkt geen "werk". Aan ons dus om ons eigen geloof erin te versterken zodat we weten wat we doen en wat het waard is.
- Rondes worden gebruikt in alle groepen: kleuter, lager, zelfs secundair.
- In een ronde wordt de totale expressie beoogd: je leren uitdrukken in een respectvolle omgeving, je verhaal kunnen doen.

Hoe ziet een kring er in zijn algemeenheid uit?

Een kring duurt gemiddeld een half uur.

- Beter iedere dag een kortere versie dan enkele dagen in de week een langere kring. Aansluiten bij wat er binnenkomt.
- Belangrijk om de kinderen die iets willen inbrengen vooraf te laten intekenen, vooraf te laten beslissen of ze iets willen zeggen of inbrengen. Dit ritueel gebeurt bij het binnenkomen, vooraleer de ronde start.
- Een ronde heeft nog meer vaste rituelen en die worden consequent toegepast. Dat is belangrijk om een klimaat te creëren waarin kinderen zich veilig voelen. (bv. hoe stel ik een vraag, wie komt na wie, wie leidt er, wie noteert, hoe groeten we elkaar, hoe wordt de dagopening verzorgd, welke kalendertaken gebeuren er vooraf, ...)
- Een voorzitter wordt aangeduid om dat in goede banen te leiden en die rituelen vast te houden. Bij jongere kinderen of groepen die nog weinig ervaring hebben gebeurt dat nog door de leerkracht. Van zodra het mogelijk is geven we het voorzitterschap door aan een kind zodat je als leerkracht vrijer bent om met volle aandacht te zijn voor wat zich in de kring afspeelt, je eigen rol als leerkracht te kunnen opnemen.
- Er zijn nog andere mogelijke rollen. Bv tijdwatcher, verslagmaker, ...
- Het is van belang dat kinderen weten dat er van hen verwacht wordt dat ze "gebald" praten. Er kan afgesproken worden om één puntje bv maar drie minuten te laten duren. In sommige scholen wordt hiervoor een zandloper gebruikt die duidelijk aangeeft wanneer de tijd op is.
- Wie spreekt heeft het woord. De rest is stil. Bij vragen verleent de spreker of de voorzitter het woord. De sfeer moet veilig en respectvol zijn. Daar zijn afspraken voor nodig. De stilte zal de waarde van wat ingebracht wordt versterken. Denk aan een soort sereniteit in een museum of een kerk, een "Heilige plaats". Ook onze kring verdient een vorm van sereniteit en echt respect. Daarom wordt het ook als storend ervaren dat leerlingen later binnen komen.
- De leerkracht zit in de groep, tussen zijn leerlingen. Hij maakt zijn eigen verslag, reageert, stelt vragen, ... Hij volgt de regels van de groep. Zo vraagt hij ook het woord aan de rondelider. Anderzijds is hij een "volwassene" onder de kinderen. Hij hoeft dus niet het niveau van de kinderen over te nemen. Hij speelt

zijn eigen rol, heeft zijn eigen, aparte inbreng, ... Hij is er om zaken te verhelderen, verbindingen te maken, zaken te abstraheren, het gesprek op een hoger niveau te brengen, ... Zijn tussenkomst moet in de lijn van de spreker liggen, het moet het verhaal van de leerling blijven, net zoals een vrije tekst na bespreking de tekst van het kind-auteur moet blijven. De leerkracht mag er niet zijn verhaal van maken. Hij moet gerichte vragen stellen om de spreker en de luisteraars verder te krijgen, hij spiegelt naar de groep.

- Er zijn nog extra didactische materialen mogelijk. Bv. in grote klassen die slecht geïsoleerd zijn kan het nodig zijn om een micro te gebruiken. Er kan ook een spreekstoel geïnstalleerd worden zodat de spreker duidelijk zichtbaar is.

In een kring aan het woord komen is hoe dan ook voor een groep spreken. Dat is best moeilijk voor een aantal kinderen, die dus zullen moeten aangemoedigd worden. Voor een groep spreken is voor bepaalde kinderen niet evident, en hier kan eventueel enige voorbereiding met de leerkracht aan vooraf gaan, buiten de kring. Zo kan hij alert zijn voor wat zich buiten de kring aandient om een klein gesprek aan te vatten met een kind en het aan te moedigen om het onderwerp in de kring te brengen. De leerkracht kan het kind daar stap voor stap in ondersteunen, samen even overlopen wat het aan bod zou kunnen brengen, ...

De rol van de leerkracht?

Zoals voor alle activiteiten zal de leerkracht het kringmoment anticiperen. De kring is één van de momenten die het de mogelijkheid biedt om zijn eigen ervaring voor de groep te brengen.

Tijdens de kring heeft de leerkracht drie functies¹:

- Er toe bijdragen dat hetgeen het kind aan bod brengt goed **onthaald** wordt: het kind moet voelen dat wat het vertelt ernstig wordt genomen, ook door de leerkracht.
- Het proces **begeleiden**: hij kan de expressie aanmoedigen, sommige punten preciseren, vragen stellen aan de groep, helpen verduidelijken.
- **Inperken** opdat wat aangebracht wordt verder zou kunnen uitgediept worden: hij kan de aandacht vestigen op een belangrijk punt, "problematiseren", voorstellen formuleren met de groep hoe verder zou kunnen gewerkt worden aan wat aan bod werd gebracht?.

Een leerkracht moet geen censuur plegen, oordelen wat kan of niet kan gezegd worden. Hij is wel model: zijn gedrag zal overgenomen worden door de kinderen. Door zich in te leven in het kind, door zijn luistervaardigheid en de vragen die hij stelt, waaruit blijkt dat hij echt geluisterd heeft naar wat voor het kind belangrijk was in zijn tussenkomst, zal een zekere imitatie van het gedrag van de leerkracht plaats vinden. Ook het leren stellen van goeie vragen gebeurt vaak via het voorbeeld van de leerkracht. Hij zorgt voor een echte coöperatieve context waarin de leerlingen de kans krijgen, aangemoedigd worden om vragen te stellen en om zich vragen te stellen.

Eigenlijk willen we de wereld begrijpen. We willen we dat leerlingen onderzoekgericht denken en verbanden leggen, dat ze reflecteren op hun waarnemingen en die in een kader kunnen vatten. Daarom willen we aansluiten bij hun visie op de wereld om die op te tillen, te overstijgen. Dit is de hoofddoelstelling of inzet van onze dagelijkse gesprekken.

De plaats van de kring in onze werking?

Het is een werkvorm naast de andere. Wij vatten in onze scholen in regel de dag aan met de ochtendkring. Dat is niet per se noodzakelijk: Freinet startte zijn dag vaak met teksten of kinderen zetten hun onderzoek van de

¹ In het Frans luidt het: accueillir, accompagner, contraindre. Ook voor de Fransen is "contraindre" een wat dubbelzinnige term: letterlijk is het immers "dwingen tot". "Le mot "contraindre" est employé au sens de "contrainte didactique", c'est à dire de dispositif mis en place pour favoriser l'apprentissage.

vorige dag verder.² Ook dat kan een start zijn van natuurlijk leren en onderzoek. Het vrij gesprek of de kring die hier beschreven wordt, is één van de mogelijke ingangen om tot vrij werk of onderzoek te komen, om de wereld binnen te brengen. Er zijn nog vele andere: een tekst, een rekenonderzoek, een kunstwerk, een dans, ... Zo is de ronde maar één van de expressie-vormen. Niet iedereen kiest de ronde om zich uit te drukken. Elk kind heeft werkvormen die hem/haar meer of minder liggen.

- Het gaat over een nieuwe verhouding met de wereld nemen. Als een kind beslist om een ervaring, een waarneming in te brengen of te vertellen in de kring, geeft dat vorm aan de ervaring van het kind, het wordt a.h.w. een nieuwe ervaring. Een visie, een ervaring onder woorden brengen maakt die ervaring anders, het komt wat los van het strikt persoonlijke. Dat is wat vaak thuis gebeurt, maar dat is niet het geval in alle thuissituaties. Daarom is het uitermate belangrijk dat wij dat forum creëren, waardoor we situaties creëren waarin een ervaring onder woorden kan gebracht worden.
- We moeten er als leerkracht voor zorgen niet te veel te interpreteren, of minstens te controleren of onze interpretatie juist is. Heeft het kind het gevoel dat hij gehoord werd, dat de essentie van wat hij aanbracht aan bod kwam? Niet onze insteek moet op de voorgrond komen: de spreker, auteur moet “eigenaar” blijven van zijn inbreng.
- Het rondeboek is een belangrijk instrument. Het belangrijk dat een spoor achterblijft. Het is nodig om een verslag te maken, om te kunnen terugblikken, om verbindingen tussen inhouden en kinderen te ervaren, om gemaakte afspraken te noteren, om inhouden in een soort frigo te bewaren om later terug te kunnen opnemen, ... We zullen daarom de kring vaak afsluiten met een samenvatting van wat aan bod kwam, afspraken maken wat we er verder mee doen, enz..
- Een ronde heeft kan niet alleen verschillende onderwerpen aansnijden, ook de vorm waarin ze gebracht worden kan verschillen. Dat blijkt al van het moment kinderen zich vooraf inschrijven: bv.: ik regel, ik vertel, ik lees, ik presenteer.

Emotionele betekenis van de kring.

- Daarnaast heeft de kring wellich ook een therapeutische rol. Zich mogen uitdrukken, zich gehoord voelen, op verhaal mogen komen, ... Ook die sociaal-emotionele doelstelling is belangrijk. Uit onderzoek van Jovenet in Mons-en-Barouel bleek dat kinderen met grote problemen op familiaal gebied zich toch als leerling konden ontwikkelen en van daaruit zich ook als kind opnieuw konden “construeren”.
- Als een kind zich plots onveilig voelt, als het zich niet begrepen of gerespecteerd voelt (bv. doordat een ander kind zijn verhaal onbelangrijk vindt en het afbreekt met banale vragen of giftige opmerkingen) dan neem je als leerkracht meteen het roer over: dit mag niet gebeuren. Beter om het gesprek op dat moment af te ronden en er later met die kinderen op terug te komen. Zeggen wat er fout liep en waarom die aanval niet goed was. Als leerkracht ben jij eindverantwoordelijke van het veilig klimaat. De kinderen moeten weten dat dat klimaat door jou ten allen tijde gegarandeerd wordt. De leerkracht heeft dus het recht en de plicht om af te wijken van zijn rol als “deelnemer” en in te grijpen.
- In een rondpunt zit soms meer dan wat op het eerste plan zichtbaar is. Kinderen spreken immers vaak in bedekte termen over hun ervaring, schrijven hun emoties aan anderen toe, enz.. Welk kind zit er achter? We zoeken naar wat er mogelijk schuilgaat achter de boodschap. (emotie, wens, verwachting, angst, oordeel, ...

Hoe te vermijden dat we met de kring in een impasse geraken, welke valkuilen moeten we vermijden?

1. Er wordt oppervlakkig gepraat, het gesprek gaat niet in de diepte. Precies om te vermijden dat het een wat vrijblijvend gesprek, gebabbel wordt zijn goede rituelen belangrijk. Vooraf de goede rituelen afspreken is dus belangrijk. Bv. de verteller moet intekenen en dus al vooraf hebben nagedacht wat hij of zij zal inbrengen.

² In de kleuterschool komen kinderen vaak binnen “na de bel”, waardoor kinderen vaak bij hun entree materiaal nemen en aan het werk gaan, om daarna met de totale groep in de kring te gaan.

Zo vermijden we improvisatie op het moment zelf: de leerling neemt daardoor al een zekere afstand, er komt ruimte voor reflectie. Dit heeft voor gevolg dat er ruimte gemaakt wordt voor vragen uit de groep: het onderwerp overstijgt het individu en krijgt verder vorm door de groep.

2. Tweede rem: formalisme. Een kring die geen relatie heeft met wat verder tijdens de dag aan bod komt heeft weinig betekenis: het wordt dan een moment dat voorzien is in de dagplanning, waarna met het “echte werk” begonnen wordt. Daarom is het belangrijk dat een kring behoorlijk afgesloten wordt met een overzicht over wat aan bod kwam, wie en hoe daar verder kan op gewerkt worden. Duidelijk kernachtig samenvatten en het onderzoek of de vraag die hier aan bod kwam, helder zetten. Een vraag kan dan later op de dag kan opgenomen worden. Activiteiten die erop volgen krijgen betekenis door wat er daarvoor in de kring aan bod kwam. Er moeten verbindingen voelbaar zijn zodat de kring als een effectieve werkvorm wordt ervaren. Daarom is het ook erg belangrijk dat er een spoor blijft van wat in de kring aan bod kwam: een leefboek, een verslag, foto's, enz..
 - Belangrijk dus om ergens een bord of flap te hebben waar de zaken die moeten vastgehouden worden, kunnen genoteerd worden. Het vormt meteen een woordenweb met inhoud die nog worden aangepakt.
 - Moeten al die vragen meteen daarna aangepakt worden? Hoeft niet. Kan ook later gebeuren. Het kan zinvol zijn om ook dat al te bepalen of te noteren. Wanneer gaan we dit inplannen in het vervolg van onze week. Zo zijn de kinderen er gerust in dat het aan bod zal komen en wordt het niet vergeten. Kinderen en leerkracht kunnen erop terugvallen.

3. Vrijblijvendheid van de leerkracht.

Soms wil een leerkracht buiten de kring gaan staan, effectief fysiek verdwijnen omdat hij wil dat de kring op zichzelf kan bestaan. Maar dan blijkt dat het gesprek aan kwaliteit inboet en de kracht snel verdwijnt. We kunnen ons moeilijk wegcijferen. Het is belangrijk om een evenwicht te vinden tussen op de achtergrond te blijven, je niet op te dringen of te vlug over te nemen en een inbreng te hebben die verdieping mogelijk maakt, in te grijpen als de coöperatieve context gevaar loopt.

4. Verschooling van de kring.

We moeten er zorg voor dragen dat de kring niet ‘verschoolst’. De verhalen mogen we niet misbruiken om onze leerstof gedaan te krijgen. Bezorgdheid voor het afwerken van het leerplan kan maken dat elke inbreng van een kind meteen aangevuld wordt, dat een selectie gebeurt van wat door de kinderen ingebracht wordt. Dat heeft twee mogelijke gevolgen: Kinderen voelen dan snel dat er weer een opdracht aan vasthangt en ze zouden het spreken durven laten. Anderzijds zou de inbreng van andere kinderen minder aandacht kunnen krijgen omdat de leerkracht niet meteen ziet hoe hij daar verder kan op werken. Echt luisteren betekent dat je de verhalen versterkt zonder er ons verhaal van te maken.

Hoe werken we verder op wat er in een kring gezegd wordt?

- We moeten er de nadruk op leggen dat de kring een belangrijk werkmoment is, dat stof levert voor de verdere werking: het werken in de klas begint met de kring. De inhoud van een kring is dus van zeer groot belang. We moeten ons daar grondig over bezinnen omdat met de alomtegenwoordigheid van het internet elke leerling een werkstuk kan maken, dat weinig ruimte laat voor “diep leren”. Er is een verschil tussen een exposé gevan over iets wat men op internet gevonden heeft en het presenteren van een eigen onderzoek. We moeten onderscheid maken tussen “informatie” en “kennis” die niet dezelfde status hebben.

- Het is van belang te helpen problematiseren van wat ingebracht wordt. Zo kan je het optillen en kan het in een onderzoek vertaald worden. Het kan helpen om vanuit een denkkader vragen te leren stellen: sociaal, emotioneel, wiskundig, talig, natuur, ... We hechten binnen onze benadering sterk aan “intrinsieke motivatie”: we hopen dan onze kinderen gebeten zijn door hun onderzoek, dan weten we dat echt geleerd wordt. Dit vergt een open kijk, aandacht: ook wij staan hiervoor model als we blijk geven van interesse in wat gebeurt in de wereld. We moeten opnieuw echt leren kijken, met de verwondering zoals ook kinderen kunnen, geïnteresseerd zijn en dat kunnen overbrengen op onze kinderen.
- We moeten vermijden om te moraliseren. We moeten er ons als onderwijzer ook voor hoeden te vlug met “verklaringen” te komen. Het is vooral van belang een gesprek te animeren, een discussie te laten ontstaan. Als we een vraag hebben stellen we die aan de spreker of de groep. We zijn er om hen zich leren vragen te stellen. Niet om hen van geconditioneerde antwoorden te voorzien. Maar het is natuurlijk legitiem dat de leerkracht op een later moment afsluit, kadert: maar “instructie” kan te vroeg komen.
- De Freinetaanpak die we voorstaan houdt wel degelijk rekening met de verschillende disciplines als wiskunde, wetenschappen, taal, enz.. We beschouwen het kind als een leerling-artiest, een leerling-schrijver, een leerling-ambachtsman, enz.. We proberen een relatie te leggen tussen wat we aan disciplines aanbrengen en wat daar mee gebeurt in de volwassen wereld. Zo zal veel aandacht gaan naar het schrijven van teksten en het literair optillen van wat geschreven wordt. Bij het wiskundig denken wordt gewerkt aan het leren zien van relaties. Wiskundig onderzoek is meer dan werken met getallen. Dat gaat veel dieper en verder dan kortweg hoofdrekennen tot 100. (vb. ritme van tekening meisje met arm omhoog die we kunnen omzetten naar een wiskundige verhouding)
 Bij aardrijkskunde komt de verhouding van de mens tegenover zijn omgeving tot uiting. bv. bij een leerwandeling leren kijken en spreken over een landbouwer die een akker bewerkt, een kanaal dat werd gegraven, een huis dat gebouwd werd, waarom een muur niet in hout maar in steen werd opgetrokken, enz... Dat zijn echte dialogen, dialogen die we ook nastreven in onze kringen.
 We zoeken dus onderzoeksvragen die die werkelijkheid op die manier helder krijgen. We gaan op zoek naar essentie en versobering. Op zoek naar minder maar sterkere denkkaders.
 Zoals: literatuur, artistiek, wetenschappelijk, historische, geografisch, filosofisch, wiskundig, technologisch, ... Die kaders zijn enorm open en geven kansen tot echt vrij onderzoek en zullen niet snel beperkend werken. Dat garandeert dat het kind zijn auteurschap zal kunnen bewaren.

Het is belangrijk om die domeinen duidelijk helder te krijgen voor het werk in de klas.

Afhankelijk van de keuzes gaan de vragen en de resultaten anders zijn. Het mag geen chaotische mengelmoes worden. Een rekenvraag wordt gelinkt aan het rekenonderzoek. Een taaltip heeft zijn plaats in een tekstbespreking en wordt verder opgenomen in het vrij schrijven dat volgt.

Binnen onze klas hanteren we verschillende technieken en de diverse technieken laten toe om één van de leerdomeinen aan bod te brengen:

- de vrije tekst zal, ondermeer door middel van de tekstbespreking, een tekst “literair” maken. Hoewel de nadruk dus ligt op de inhoud, zullen meer technische leerdoelen (spelling, ..) automatisch aan bod komen, b.v. het kind wil zijn tekst sturen naar de correspondentie klas, of opnemen in de klaskrant, maar zal er dan op staan dat de tekst foutloos is. (de leerling-auteur)
- wiskundige onderzoeken. Deze onderzoeken, die vaak inhoudelijk uitgediept worden in een gesprek met de leerkracht, zullen gepresenteerd worden. Het gaat hier om wiskundig denken, creëren, maar ook hier zullen meer technische leerdoelen aan bod komen, aanleiding geven tot inoefenmomenten enz.. (de leerling mathematicus)
- werkstukken / onderzoeken (de leerling-ambachtsman, de leerling onderzoeker) bestrijken het brede domein van de wereldoriëntatie, van de milieustudie, ..

- vrije expressie kan natuurlijk ook niet literaire zijn. Drama, muziek, plastisch werken zullen een plaats krijgen

- enz...

Dit vergt van de leerkracht een stevige achtergrond om voortdurend de mogelijkheden te zien van wat zich aandient. De leerkracht heeft de diverse leerdoelen in zijn achterhoofd, wat hem helpt wat ingebracht wordt uit te diepen.

Deze samenhang moet langzaam geïnstalleerd worden. Een kring kan een spil zijn van waaruit aandacht gaat naar die verschillende domeinen, de kring kan ook een afsluitmoment zijn waarin teruggekomen wordt op wat onderzocht werd, de expressie, de werkstukken, ...

Nog een aantal kleine vragen na reflectie:

- Wat is de meest geschikte fysieke keuze voor ronde-meubilair, opstelling van banken?
Men zegt dat een cirkelvorm het meest werkt omdat iedereen dan iedereen kan zien.
Een vierkante opstelling heeft blinde hoeken en werkt minder goed.
Hoe maak je een kring? Bv. met losse krukken. Nadeel dat die vaak verschoven worden en storend kunnen werken. Het is bijna onmogelijk om een kring te maken van bv 24 lln.
Bij bepaalde groepen blijft men zelfs aan een tafel zitten en vergadert men zo.
Andere groepen kijken met de banken gewoon frontaal. De spreker komt dan vooraan staan om te spreken. Kinderen onderling zien elkaar dan minder goed.
- Hoe groot mag een groep zijn, wat is het maximaal aantal leerlingen om een zinvolle ronde te houden?
Daarom worden er soms gesplitste rondes gemaakt als de klasgroep zelf te groot is. (bv. 28 lln) Dan moet er wel voor gezorgd worden dat er toch geregeld uitwisseling is en men weet wat er in de andere groep is gebeurd.
Andere oplossing is om in twee rangen te werken. De kinderen die iets zullen brengen, komen al vooraan. De "luisteraars" kunnen gewoon op hun plaats zitten. Er wordt vaker met die werkvorm gewerkt in bv voorstelrondes of presentaties. In de echte praatkring 's ochtends wordt vaker en bij voorkeur gekozen voor de groepsopstelling in een kring samen.
- Heel het systeem van een rijke ronde hangt af van een schoolcultuur. Je bekomt dat niet van de éne dag op de andere. Alles moet gaandeweg groeien en volledig geïnstalleerd worden. Pas na jaren heb je het gevoel dat je gekomen bent, waar je wil zijn.

Vragen en reflecties in het tweede deel in de groep van het lager.

Hoe kan de motivatie stijgen en hoe kan ik de dynamiek warm houden?

Hoe komt het dat mijn kinderen achteraf geen honger meer voelen om bv een onderzoek uit de frigo aan te pakken?

- Het kan belangrijk zijn om de vraag in de kring open genoeg te houden zodat het nog niet opgelost is op het moment zelf. Hou nog inhouden over voor de werktijd erna.
- Zorg dat de zaken die binnengebracht worden, meer zijn dan enkel praten.
Bv. De keuze: ik wil iets regelen, ik heb een voorstel, Die vraag heeft op zich een grotere coöperatieve waarde die spontaan ook werk na de kring zal opbrengen.
- Tip: ze na de ronde zeker laten reflecteren. Wat heb je onthouden, wat wil je nu doen? Dus vaak teruggooien naar de groep en enthousiaste vragen stellen: wat wil je hier verder mee doen?

- Moeten we niet consequent opvolgen dat de vrijheden niet te groot worden? Als de groep een onderzoeksvraag heeft, moet die ook opgelost worden. Ze zomaar laten wegvallen is eigenlijk geen optie.
- Als de activiteiten arm blijven moeten er misschien nog meerdere inputs gezocht worden. Bv. voorstelrondes van andere klassen inrichten, een leerwandeling als start nemen, ...
- De Freinettechniek 'onderzoeken/werkstukken' is ook een belangrijke werkvorm. Als die resultaten ook in je kring komen, zal de kring inhoudelijk sterker worden. Hij vertrekt vanuit de kring en voedt die kring opnieuw. Dat is een cirkel die rond is. Die dynamiek die draait zal niet stil vallen.
- Tip: bedenk niet altijd zelf de oplossing maar laat de klasgroep ook zelf nadenken over zaken die minder goed lopen. Vast en zeker komen ze ook tot oplossingen. Opgelet dat je geen vragen stelt die boven hun hoofd groeien. Jij bent eindverantwoordelijke van de groep. Zij kunnen mee beslissen op hun terrein maar niet op alles. Anderzijds kan je er ook voor kiezen om bij nieuwe scholen waar er nog geen Freinetcultuur bestaat, gewoon de zaken duidelijk voor te doen en te installeren: zo werkt een tekst, zo werkt een kring, ...
- We moeten ook niet bang zijn om effectief hoge verwachtingen te leggen en als het nodig is bv eens allemaal een gedicht leren schrijven en daar lang op doorwerken tot het helemaal goed is.
- Zaak is ook om de motivatie extra hoog te leggen en het product een waardevol forum te geven. Bv een afspraak vooraf maken waar die gedichten voor zullen dienen.
- Valkuil van onze eigen jachtigheid is ook vaak aanwezig en brengt de kinderen in de war. Ons programma en concreet het keuzebord zit soms eivol waardoor we kinderen enerzijds opjagen en anderzijds een te grote vrijheid geven. Waarom zouden ze zich vier dagen engageren om een gedicht helemaal goed te krijgen, als ze ondertussen zien dat er andere kinderen al een boek aan het lezen zijn of de kans krijgen om een spel te spelen, iets anders te doen, ... Waarom vinden we geen voldoende rust om eens met z'n allen in enkel één activiteit te gaan?
- We pleiten voor de heerlijke, spontane vragen. Dat zijn vaak de beste. (nl. Waarom wandelt die duif eigenlijk zo?) Zo stimuleren we dat gericht leren waarnemen en dat kritisch durven kijken.

Het evenwicht tussen sturen en loslaten.

Wat mogen we inbrengen en wat niet?

- Zoals eerder gezegd, moeten we waakzaam blijven en niet willen moraliseren. Het woord van het kind afnemen.
- De leerkracht heeft echter ook zijn rol en achtergrond en persoon die hij meeneemt. Het is dus niet fout om ook jouw verhaal erin te brengen. Maar onze rol is niet de enige. Als team zijn er verschillende persoonlijkheden. Dat maakt een school rijker en zal verschillende rollen en spiegels voorhouden.
- Toch weten we nooit zeker of wij wel de juiste reacties geven. Is de onderzoeksvraag die in ons hoofd zit de juiste vraag? Dat is onmogelijk. Eigenlijk kan enkel het kind zijn eigen wens formuleren? Wij zijn er enkel om die vraag diep en helder te krijgen.
- Jouw rol is inderdaad balanceren op een slap touw. Je daar bewust van zijn is een goed begin. In alle werkvormen geldt dezelfde chemie. Bv ook in drama, muziek, beeld. Kinderen willen een toneelstuk spelen en verglijden meteen in een geweldig gevecht. Jij moet dit niet veroordelen en wegduwen. Je moet je wel afvragen hoe je het rijker kan krijgen. Bv. doe dit gevecht dat ik hier zie eens over maar ik wil alle bewegingen in slow motion zien.
- Durf de kwaliteit benoemen en bespreken. Werken betekent ook reflecteren en samen de voorwaarden verzamelen wat het werk mooier kan maken. Je spreekt dan over wat is een goed schilderij, wat hebben we nodig voor een mooie filmmontage, ... Die kapstukken moeten naar de essentie gaan.
- We komen terug op de grote kapstukken die we eerder van Marcel kregen. Het doet deugd om heel heldere perspectieven te kennen die onze onderzoeksvragen gericht kunnen sturen. We voelen dat we die inhoud samen willen zoeken. Wat is de essentie van wiskunde? Wat is geschiedenis nu eigenlijk? Laat je iemand een google-pagina over de Indiaan afprinten en zo zijn werkstuk voorstellen?

Neen. Heel zeker niet. (Je geeft dan beter zelf les op een traditionele manier over de Indiaan.) Een werkstuk begeleiden in een Freinetgroep is niet dat zomaar loslaten en ze zelf hun ding laten doen. Een werkstuk begeleiden betekent vooreerst een duidelijk vraag formuleren en de wens van het kind in een groter referentiekader zetten. De vraag zou kunnen zijn: waarom leven er nu eigenlijk geen Indianen meer in Amerika? Obama is zwart en heeft geen veren op zijn hoofd? Een idee hoe dat komt?

Hoe geef je onderzoeken aan de kinderen.

Hoe verwerken zij die onderzoeksvragen uit de kring?

Wat kunnen ze zelfstandig en waar moeten we helpen?

Wat is er nodig om die zelfstandigheid aan te leren?

- Vaak is een wit blad papier een goede start. Ze moeten zelf hun verhaal en antwoorden al kunnen noteren. Dat als opdracht meegeven naar huis (Denk daar eens over na en we gaan er morgen in de kring over verder spreken?) kan al een eerste hoop antwoorden geven.
- De volgende stap kan via experts of derden gebeuren. (enquête, bellen, interview, ...)
- Het effectief gaan opzoeken is dus zeker niet de eerst stap.
- Ze te snel wegsturen werkt zelden. Ze moeten eerst een echte concrete vraag hebben.
Bv. Ik ga een werkstuk maken over de islam. Dat zou je niet als start mogen nemen.
Er moet doorgevraagd worden om echt te weten wat ze willen weten.
Of nog beter: wat ze echt willen zeggen of brengen. Wie weet willen ze niet echt een opzoekwerk over de islam maken maar gewoon vertellen waarom ze trots zijn op hun cultuur, waarom hun ouders gelovig zijn en wat dat voor hen concreet betekent, wat ze bij klasgenoten anders zien en hoe dat eigenlijk komt, ...
- En dan gaat iedereen zelfstandig aan het werk. Help. Hoe doe je dat als leerkracht? Al die verschillende groepen tegelijk begeleiden.
Tip om de veelheid toch wat haalbaar te houden kan zijn: de groep in deelgroepen splitsen: een derde zijn de onderzoekers, een derde zijn de schrijvers en een ander derde zijn de kunstenaars die voor de illustraties zorgen. Die dan om beurten laten wisselen. Op die manier zijn er toch een grote groep kinderen die alleen aan het werk zijn. Waardoor jij vrij bent om vooral te helpen bij de onderzoeken zelf.

Verslaggever: Vincent Vandevyvere